

POLITISK ARBEJDSIMMIGRATION

Før 1914 var der ingen central regulering af det årlige antal sæsonarbejdere, der kom til Danmark fra Polen, men med Første Verdenskrig og en stigende arbejdsløshed blev arbejdsindvandring i stigende grad et både nationalt og transnationalt spørgsmål.

Udbruddet af Første Verdenskrig i august 1914 vanskeliggjorde hjemrejsen for de polske sæsonarbejdere. Samtidig blev det vanskeligt at få arbejdskraft til Danmark gennem det krigshærgede Polen.

Fanget i Danmark

I vinteren 1914/15 blev landarbejderne tilbudt en helårskontrakt, sådan at de kunne overvintre i Danmark og var sikret bolig, lys, varme, kartofler, mælk og muligheden for at tjene 10 kr. om måneden ved forefaldende arbejde. De fleste polakker tog imod dette tilbud.

Den politiske handel

Danmark samarbejdede med de østrigske myndigheder, og der blev bl.a. gennemført session for de galiciske arbejdere. Det var imidlertid et begrænset antal militærpligtige mænd, der befandt sig i Danmark.

I 1908 blev "Landsudvalget for anvendelse af udenlandsk arbejdskraft" stiftet. Udvalget, der bestod af repræsentanter for Det Kgl. Landhusholdningsselskab, De Samvirkende Landboforeninger, De Danske Sukkerfabrikker og Sukkerfabrikken i Nykøbing F., skulle varetage både landbrugets og arbejdernes interesser i forhold til import af arbejdskraft. Fra 1915 blev det Landsudvalget, der sørgede for forhandlingerne med de østrigske myndigheder.

Under Første Verdenskrig fik Danmark lov til at rekruttere et aftalt antal landarbejdere i flygtningelejre mod at levere fødevarer til Østrig-Ungarn. Arbejdskraften var på den måde en reel politisk handelsvare mellem nationerne.

Den katolske kirkes rolle

I flygtningelejrene var det ofte katolske præster, der hvervede arbejdskraft. Den katolske kirke rekrutterede indtil 1928, hvor de polske myndigheder forlangte, at præster ikke længere hvervede sæsonarbejdere, fordi der havde været eksempler på, at arbejderne blev udvalgt efter hvor mange penge, de donerede til kirken.

Udvalget for tilvejebringelsen af dansk arbejdskraft

Efter krigen var den årlige indvandring relativt lille. I 1918-1919 kom kun et meget lille antal polakker til Danmark. I 1920 ankom 770 og i 1921 kun 340. Samtidig vendte et antal af de polakker, der havde haft helårskontrakter tilbage til det nye Polen. I 1919 udrejste ca. 1100 polakker og i 1921 rejste 1950.

I 1915 blev "Udvalg til tilvejebringelse af dansk arbejdskraft til landbruget" nedsat. Det bestod af repræsentanter for arbejdsgiverne og for Landarbejderforbundet, og arbejdede indtil 1919 på at skaffe danske arbejdere til roemarkerne. Derefter blev det nedlagt indtil 1922, hvor det genopstod og virkede indtil 1927.

Udvalgets opgave bestod bl.a. i at afgøre behovet for arbejdskraft på det danske arbejdsmarked. Arbejdsgiverne bestilte et antal arbejdere, som arbejdsløshedskasserne anviste i form af danske arbejdere. Det manglende antal arbejdere blev herefter hvervet gennem Landsudvalget.

Den bureaukratiske indvandring

Fra 1924 blev indvandringen forhandlet mellem det polske emigrationsdepartement og Landsudvalget med hjælp fra Socialministeriet, justitsministeriet og Udenrigsministeriet. Arbejdskraftimporten blev på den måde en institutionaliseret handel mellem nationer.

Fra 1924 blev Danmark lovet en årlig kvote på mellem 1000-2000 sæsonarbejdere af Polen. De polske myndigheder sendte sæsonarbejdere til udlandet, fordi de dér fik mulighed for at tjene til at forsørge sig selv.

Det endelige stop

I 1928 overtog Landsudvalget vurderingen af behovet for antallet af arbejdere. Der måtte maks. rekrutteres 1000 udenlandske arbejdere, og arbejdsgiverne kunne maks. få tildelt en udenlandsk landarbejder per ti tønder land, dyrket med roer. Samtidig skulle arbejdsgiveren godtgøre, at der ikke var dansk arbejdskraft til rådighed, og at der var sørget for kost og logi, der også ville være passende for danske arbejdere.

I 1928 ankom 571 polske kvinder, og i det sidste år, i 1929, rejste 488 polske kvinder til Danmark. Herefter stoppede rekrutteringen af polsk arbejdskraft til det danske landbrug. Det sidste hold roepolakker blev modtaget på Gedser station med kaffe og wienerbrød i maj 1929.

Under første verdenskrig boede mange flygtninge i baraklejr, hvorfra Danmark fik lov til at rekruttere arbejdskraft. Her er det et postkort med en baraklejr i Leibnitz fra 1915.

Foto: Museum Lolland-Falster.